

64

МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

УСТАНОВА АДУКАЦЫІ «ВІЦЕБСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ ЎНІВЕРСІТЭТ
ІМЯ П. М. МАШЭРАВА»

Педагагічны факультэт
Кафедра карэкцыйнай работы

Допущана да абароны
«__» _____ 2019 г.

Загадчык кафедры
 Н.І. Бумажэнка

МАГІСТАРСКАЯ ДЫСЕРТАЦЫЯ

РАЗВІЦЦЁ ЗВЯЗНАГА МАНАЛАГІЧНАГА МАЎЛЕННЯ Ў ДЗЯЦЕЙ
СТАРЭЙШАГА ДАШКОЛЬНАГА ЎЗРОСТУ З АГУЛЬНЫМ
НЕДАРАЗВІЦЦЁМ МАЎЛЕННЯ

Спецыяльнасць: 1-08 80 02 " Тэорыя і методыка навучання і выхавання (у
вобласці карэкцыйнай работы)»

Хадорка Нэлі Віктараўна,
2 курс

Навуковы кіраўнік:
Харытонава Алена Аляксандраўна,
дацэнт кафедры карэкцыйнай
работы, кандыдат педагагічных
наук, дацэнт

Віцебск, 2019

Рэферат

Магістарская дысертацыя 64 стар., 1 малюнак, 3 табл., 50 найменняў, 31 дадатак.

АНТАГЕНЭЗ, ЛЕКСІКА-ГРАМАТЫЧНЫ ЛАД, СІНТАКСІЧНЫ СТРОЙ МОВЫ, ПАБУДОВА ФРАЗЫ, ФРАЗОВАЯ ГАВОРКА, САМАСТОЙНАЕ ВЫКАЗВАННЕ, МАНАЛОГ, КАНТЭКСТНАЯ ГАВОРКА, ДЫЗАНТАГЕНЭЗ МАЎЛЕННЯ, ЗВЯЗНАЯ (СКЛАДНАЯ) ГАВОРКА, АГУЛЬНАЕ НЕДАРАЗВІЦЦЁ МАЎЛЕННЯ

Аб'ект даследавання: звязная маналагічная мова дзяцей старэйшага дашкольнага ўзросту з агульным недаразвіццём маўлення.

Прадмет даследавання: сістэма лагапедычных заняткаў па фарміраванні звязнага маналагічнага маўлення ў дзяцей з агульным недаразвіццём маўлення.

Мэта даследавання: тэарэтычна абгрунтаваць і распрацаваць сістэму лагапедычных заняткаў па фарміраванні навыкаў звязнага маналагічнага маўлення ў дзяцей старэйшага дашкольнага ўзросту з агульным недаразвіццём маўлення.

Метады даследавання:

- бібліяграфічны (вывучэнне літаратуры па праблеме);
- эксперыментальныя (эксперымент, назіранні і гутаркі);
- аналітычныя.

Вынікі ўкаранення: распрацоўка выкарыстана ў вучэбна-выхаваўчым працэсе ДУА «Спецыяльны дзіцячы сад № 18 для дзяцей з цяжкімі парушэннямі маўлення г. Віцебска», ДУА «Фарынаўская дзіцячы сад-сярэдня школа Полацкага раёну», ДУА «Зялёнкаўская дзіцячы сад-сярэдня школа імя Т.С. Марыненка Полацкага раёну», ДУА «Дзіцячы сад-базавая школа № 11 г. Полацка», ДУА «Ломашаўская дзіцячы сад-сярэдня школа Глыбоцкага раёну», ДУА «Ветрынскі яслі-сад Полацкага раёну», ДУА «Расянскі дзіцячы сад-яслі Дрыбінскага раёну», ДУА «Расянская дапаможная школа-інтэрнат Дрыбінскага раёну».

Тэарэтычная значнасць даследавання абумоўлена тым, што дапоўнены навуковыя звесткі аб агульных і спецыфічных заканамернасцях маўленчага развіцця дзяцей дашкольнага ўзросту ва ўмовах нармальнага і парушанага антагенезу. Пашыраны тэарэтычныя ўяўленні аб тыпалагічных асаблівасцях фарміравання звязнага маўлення дашкольнікаў з агульным недаразвіццем маўлення.

Практычная значнасць работы заключаецца ў тым, што высновы і вынікі развіцця звязнага маналагічнага маўлення могуць быць выкарыстаны ў карэкцыйным і вучэбна-выхаваўчым працэсе дашкольных устаноў.

Змест

Уводзіны.....	5
1 Тэарэтычныя асновы развіцця звязнага маналагічнага маўлення дзяцей старэйшага дашкольнага ўзросту з агульным недаразвіццём маўлення.....	8
1.1 Псіхалагічныя і лінгвістычныя характарыстыкі звязнага маўлення.....	8
1.2 Развіццё звязнага маўлення у антагенезе.....	12
1.3 Характарыстыка агульнага недаразвіцця маўлення. Класіфікацыя...	18
1.4 Асаблівасці звязнага маналагічнага маўлення дзяцей старэйшага дашкольнага ўзросту з агульным недаразвіццём маўлення.....	24
Вынікі па 1 главе.....	32
2 Эксперыментальнае вывучэнне спецыфічных асаблівасцяў звязнага маналагічнага маўлення старэйшых дашкольнікаў з агульным недаразвіццём маўлення.....	33
2.1 Арганізацыя і метадыка даследавання.....	33
2.2 Аналіз вынікаў даследавання звязнага маналагічнага маўлення дзяцей старэйшага дашкольнага ўзросту з агульным недаразвіццём маўлення	38
Вынікі па 2 главе.....	42
3 Развіццё навыкаў звязнага маналагічнага маўлення дзяцей старэйшага дашкольнага ўзросту з агульным недаразвіццём маўлення.....	44
3.1 Тэарэтычныя асновы фарміруючага эксперыменту.....	44
3.2 Змест карэкцыйнай работы па развіцці звязнага маналагічнага маўлення дзяцей старэйшага дашкольнага ўзросту з агульным недаразвіццём маўлення.....	47
Заклучэнне.....	59
Спіс выкарыстанай літаратуры.....	61

Уводзіны

Актуальнасць даследавання. Адною з галоўных задач выхавання і навучання дзяцей дашкольнага ўзросту з'яўляецца развіццё мовы, маўленчых зносін. Валоданне роднай мовай – гэта не толькі ўменне правільна будаваць сказ. Дзіця павінна навучыцца распавядаць: не проста называць прадмет, але і апісаць яго, распавесці пра нейкія падзеі, з'явы, аб паслядоўнасці падзей. Такі аповяд павінен складацца з шэрагу сказаў і характарызаваць істотныя бакі і ўласцівасці апісванага прадмета, падзеі павінны быць паслядоўнымі і лагічна звязанымі, гэта значыць маўленне дзіцяці павінна быць звязным.

Звязнае маўленне ўяўляе сабой найбольш складаную форму маўленчай дзейнасці. Яно носіць характар паслядоўнага сістэматычнага разгорнутага выкладу [22].

У фарміраванні звязнага маўлення выразна выступае цесная сувязь маўленчага і разумовага развіцця дзяцей, развіцця іх мыслення, успрымання, назіральнасці. Каб складна распавесці пра што-небудзь, трэба ясна ўяўляць сабе аб'ект аповеду (прадмет, падзея), умець аналізаваць, адбіраць асноўныя (для дадзенай сітуацыі зносін) ўласцівасці і якасці, ўсталёўваць прычынна-следчыя, часавыя і іншыя адносіны паміж прадметамі і з'явамі. Для дасягнення звязнасці маўлення неабходна таксама ўмела выкарыстоўваць інтанацыю, лагічны (фразавы) націск, падбіраць добрыя для выражэння дадзенай думкі словы, умець будаваць складаныя сказы, выкарыстоўваць моўныя сродкі для сувязі сказаў.

У дзяцей з нормай маўленчага развіцця ў старэйшым дашкольным узросце звязнае маўленне дасягае даволі высокага ўзроўню. Гэта вельмі важна для далейшага паспяховага навучання ў школе, для ўсебаковага развіцця асобы дзіцяці.

Псіхолога-педагагічныя даследаванні ў карэкцыйнай педагогіцы [22, 43] паказваюць, што ў цяперашні час назіраецца ўстойлівая тэндэнцыя да павелічэння колькасці дзяцей з парушэннямі маўленчага развіцця. Сярод іх вялікая катэгорыя дзяцей з агульным недарзвіццём маўлення.

Пры агульным недаразвіцці маўлення назіраюцца розныя складаныя маўленчыя памылкі, калі ў дзяцей парушана фарміраванне ўсіх кампанентаў маўленчай сістэмы, якія адносяцца да гукавога і сэнсавага боку [22]. У той жа час адным з важных паказчыкаў гатоўнасці дзяцей да школьнага навучання з'яўляецца ўзровень сфарміраванасці нармальнай мовы, і, як её кампанента – маналагічнага маўлення. Гэтым абумоўлена актуальнасць праблемы карэкцыі недахопаў развіцця навыкаў звязнага маналагічнага маўлення ў дзяцей з агульным недаразвіццём маўлення.

Аб'ект даследавання: звязнае маналагічнае маўленне дзяцей старэйшага дашкольнага ўзросту з агульным недаразвіццём маўлення.

Прадмет даследавання: сістэма лагапедычных заняткаў па фарміраванні звязнага маналагічнага маўлення ў дзяцей з агульным недаразвіццём маўлення.

Мэта даследавання: тэарэтычна абгрунтаваць і распрацаваць сістэму лагапедычных заняткаў па фарміраванні навыкаў звязнага маналагічнага маўлення ў дзяцей старэйшага дашкольнага ўзросту з агульным недаразвіццём маўлення.

Задачы даследавання:

1. Правесці аналіз літаратуры па тэме даследавання.
2. Абследаваць звязнае маналагічнае маўленне ў дзяцей старэйшага дашкольнага ўзросту з агульным недаразвіццём маўлення і прааналізаваць атрыманыя вынікі.
3. Тэарэтычна абгрунтаваць і распрацаваць сістэму лагапедычнай працы па фарміраванні звязнага маналагічнага маўлення ў дзяцей старэйшага дашкольнага ўзросту з агульным недаразвіццём маўлення.

База даследавання: Дзяржаўная ўстанова адукацыі “Фарынаўская дзіцячы сад-сярэдня школа Полацкага раёну”.

Метады даследавання:

- бібліяграфічны (вывучэнне літаратуры па праблеме);
- эксперыментальныя (эксперымент, назіранні і гутаркі);
- аналітычныя.

Тэарэтычная значнасць заключаецца ў тым, што атрыманыя дадзеныя ўдакладняюць і канкрэтызуюць існуючыя метадыкі развіцця звязнага маўлення ў дашкольнай з агульным недаразвіцём маўлення В.П. Глухава, В.К. Вараб'ёвай, Т.А. Ткачэнкі і інш. [6, 10, 36].

Практычная значнасць вызначаецца магчымасцю выкарыстання вынікаў даследавання ў практычнай працы лагапеда і выхавацелямі маўленчых груп дзіцячых садоў.

Спіс літаратуры

1. Андрэева, Н. Г. Лагапедычныя заняткі па развіцці сувязнага маўлення малодшых школьнікаў. У 3-х ч. – ч. 1: Вусная сувязная гаворка. Лексіка: дапаможнік для лагапеда / Н. Г. Андрэева; пад рэд. Р. І. Лалаевай. – М.: гуманітар. выд. цэнтр «ВЛАДОС», 2006. – 182 с. – (Карэкцыйная педагогіка).
2. Белякова, Л. І. Гаворка дзіцяці [Электронны рэсурс]: праблемы і рашэнні / Л. І. Белякова, Ю. О. Філатава. – Электрон. тэкставыя дадзеныя. – М.: Інстытут Псіхалогіі РАН, 2008. – 352 с. – Рэжым доступу: <http://www.iprbookshop.ru/15621>. – ЭБС "IPRbooks", па паролі.
3. Бародзіч, А. М. Методыка развіцця маўлення дзяцей дашкольнага ўзросту / А. М. Бародзіч. – М.: Выдавецтва «Просвещение», 2006. – 256 с.
4. Волкава, Л. С. Лагапедыя: падручнік для студентаў дефекталагічных факультэтаў педагагічных вышэйшых навучальных устаноў / пад рэд. Л. С. Волкавай, С. Н. Шахаўскай. – 5-е выд., перапрац. і дап. – М.: Выдавецтва «ВЛАДОС», 2006. – М.:– 703 с.
5. Валасавец, Т. У. Пераадоленне агульнага недаразвіцця гаворкі ў дашкольнікаў. Вучэбна-метадычны дапаможнік / Т. У. Валасавец. – М.: Выдавецтва «В. Секачоў», 2007. – 224 с.
6. Вараб'ёва, В. К. Методыка развіцця сувязнай гаворкі ў дзяцей з сістэмным недаразвіццем гаворкі: вучэб. дапаможнік / В. К. Вараб'ёва. – М.: Выдавецтва «АСТ: Астрель: Транзіткніга», 2006. – 158 с. // <http://www.pedlib.ru/>
7. Гербава В. В. Складанне апісальных апавяданняў // Дашкольнае выхаванне. – 2011. – № 9. – С. 28–34.
8. Гвоздзеў, А. М. Ад першых слоў да першага класа / А. М. Гвоздзеў. – М.: Выдавецтва «КомКнига», 2006. – 320 с.
9. Глухаў В. П. Даследаванне асаблівасцяў сувязнай прамовы старэйшых дашкольнікаў з затрымкай псіхічнага развіцця і агульным недаразвіццём прамовы [Тэкст] / В. П. Глухаў, М. Н. Смірнова // Лагапедыя. – 2006. – С. 13–24.
10. Глухаў, В. П. Методыка фарміравання навыкаў сувязных выказванняў у дашкольнікаў з агульным недаразвіццём гаворкі [Тэкст] / В. П. Глухаў // Дэфекталогія. – 2012. – С. 69–76.
11. Яфіменкава Л. Н. Фарміраванне прамовы ў дашкольнікаў / Л. Н. Яфіменкава. – М.: Выдавецтва «Просвещение», 2010. – 132 с.
12. Жукава, Н. С. Пераадоленне агульнага недаразвіцця гаворкі ў дашкольнікаў / Н. С. Жукава, А. М. Мастюкова, Т. Б. Філічава. – М., 2009. – 320 с.
13. Жынкін, Н. І. Механізмы прамовы / Н. І. Жынкін. – М.: Выдавецтва «Норма», 2008. – 106 с.

14. Засорына, Л. Н. Маўленчае развіццё дзяцей 2–8 гадоў [Электронны рэсурс]: метадыкі. Вучэбна-гульнявыя матэрыялы / Л. Н. Засорына, Н. Н. Беляковская, Н. Ш. Макарава. – Электрон. тэкставыя дадзеныя. – СПб.: Выдавецтва “КАРО”, 2013. – 144 с. – Рэжым доступу: <http://www.iprbookshop.ru/26777>. — ЭБС "IPRbooks", па паролі
15. Золатава, Г. А. Да пытання аб структуры тэкстаў рознага коммукатыўнага прызначэння / Г. А. Золатава // <http://danefae.org/>
16. Капышава, Н. Н. Складанне аповеду па серыі малюнкаў з выкарыстаннем карцінна-сімвалічнага плана / Н. Н. Капышева // Лагапедыя. – 2007. – № 2. – 45 с.
17. Карпава, С. І. Развіццё маўлення і пазнавальных здольнасцяў дашкольнікаў 6–7 гадоў / С. І. Карпава. – СПб.: Гаворка, 2007. – 86 с.
18. Катаева, А. А. Дыдактычныя гульні і практыкаванні ў навучанні дзяцей з адхіленнямі ў развіцці / А. А. Катаева, А. А. Стрэбелева. – М.: Гуманіт. выд. цэнтр “ВЛАДОС”, 2008. – 224 с.
19. Караткова, Э. П. Навучанне дзяцей дашкольнага ўзросту расказванню: [тэкст] / Э. П. Караткова. – М.: Выдавецтва “Просвещение”, 2007. – 128 с.
20. Кісялёва, В. І. Тэорыя і метадыка развіцця маўлення дзяцей: тэорыя і тэхналогія навучання маўленчаму творчасці / А. І. Кісялёва. – Томск: Выд. “Стан развіцця замежнага і нацыянальнага”, 2006. – 84 с.
21. Камарова, А. М. Ад нараджэння да школы. Прыкладная агульнаадукацыйная праграма дашкольнай адукацыі / А. М. Камарова, Н. Е. Вяракса, М. А. Васільева. – М.: Выдавецтва “МОЗАИКА-СИНТЕЗ”, 2014 – 252 с.
22. Лалаева, Р. І. Лагапедыя ў табліцах і схемах [Электронны рэсурс]: вучэбны дапаможнік / Р. І. Лалаева, Л. Г. Парамонава, С.ММ. Шахоўская. – Электрон. тэкставыя дадзеныя. — М.: Выдавецтва “Парадигма”, 2012. – 216 с. — Рэжым доступу: <http://www.iprbookshop.ru/13024>. — ЭБС "IPRbooks", па паролі.
23. Левіна, Р. Я. Характарыстыка ОНР ў дзяцей / Р. Я. Левіна, Н. А. Нікашына. – М.: Выдавецтва “Просвещение”, 2009. – 159 с.
24. Лявонцьеў, А. А. Мова, маўленне, маўленчая дзейнасць / А. А. Лявонцьеў. – М.: Красанд, 2010. – 2016 с.
25. Лявонцьеў, А. А. Лекцыі па агульнай псіхалогіі: вучэб. дапаможнік для ВНУ / пад рэд. А. А. Лявонцьева, А. Е. Сакаловай. – М.: Выдавецтва “Смысл”, 2008. – 511 с.
26. Львоў, М. Р. Асновы тэорыі маўленчай дзейнасці / М. Р. Львоў. – М., 2008. – 248 с.
27. Мядзведзева, Т. В. Каардынаванне працы лагапеда і выхавацеля па фарміраванні складнай гаворкі дзяцей з III узроўнем маўленчага развіцця [Тэкст] / Г. В. Мядзведзева // Дефектологія. – 2007. – № 3. – С. 84–92.
28. Марозава, І. А. Заняткі па развіцці маўлення ў спецыяльным дзіцячым садзе / І. А. Марозава. – М.: Выдавецтва “Владос”, 2006. – 510с.

29. Нищева, Н.У. Праграма карэкцыйна-развіццёвай працы в лагапедычнай групе дзіцячага сада для дзяцей з агульным недаразвіццем маўлення (з 4 да 7 гадоў). – СПб.: Выдавецтва “Дзяцінства-Прэс”, 2007. – 340 с.
30. Селіверстаў, В. І. Гісторыя лагапедыі. Медыка-педагагічныя асновы [Электронны рэсурс]: вучэбны дапаможнік для ВНУ / В. Селіверстаў. І. – Электрон. тэкставыя дадзеныя. – М.: Выдавецтва “Академічны проект”, 2015. – 384 с. – Рэжым доступу: <http://www.iprbookshop.ru/36751>. – ЭБС "IPRbooks", па паролі.
31. Смірнова, І. А. Лагапедыя [Электронны рэсурс]: ілюстраваны даведнік / І. А. Смірнова. – Электрон. тэкставыя дадзеныя. – СПб.: КАРО, 2014. – 232 С. – Рэжым доступу: <http://www.iprbookshop.ru/44493>. – ЭБС "IPRbooks", па паролі.
32. Сингаеўская, О. В. Развіццё сувязнай прамовы дашкольнікаў / О. В. Сингаеўская, А. В. Собалева // Логопедия сегодня. – 2011. – № 2. – С. 26–30.
33. Старадубава, Н. А. Тэорыя і методыка развіцця маўлення дашкольнікаў: вучэб. дапаможнік для студ. вышэйшых. вучоба. устаноў / Н. А. Старадубава. – М.: Выдавецкі цэнтр «Академія», 2007. – 256 с.
34. Сазонава, С. Н. Развіццё маўлення дашкольнікаў з агульным недаразвіццем гаворкі: вучэб. дапаможнік для студ. вышэйшых. пед. вучоба. устаноў [Тэкст] / С. Н. Сазонава. – М.: Выдавецкі цэнтр "Акадэмія", 2007. – 144 с.
35. Сідарчук, Т. А. Тэхналогіі развіцця сувязнай прамовы дашкольнікаў: метадычны дапаможнік для педагогаў дашкольных устаноў / Т. А. Сідарчук, Н. Н. Хаменка. – М.: Выдавецтва “Літара”, 2008. – 59 с.
36. Тихеева, Е. І. Развіццё прамовы дзяцей. / Е. І. Тихеева; пад рэд. Ф. А. Сохіна. – М.: Выдавецтва “Просвещение”, 2006. – 159 с.
37. Ткачэнка, Т. А. Вялікая кніга заданняў і практыкаванняў на развіццё сувязнай гаворкі / Т. А. Ткачэнка. – М.: Эксмо, 2008. – 134 с.
38. Тихеева, Е. І. Развіццё прамовы дзяцей. / пад рэд. Ф. А. Сохіна. – М.: Выдавецтва “Просвещение”, 2011. – 159 с.
39. Ткачэнка, Т. А. Вучым гаварыць правільна / Т. А. Ткачэнка // Сістэма карэкцыйнага агульнага недаразвіцця маўлення ў дзяцей 6-ці гадоў. – М.: Выдавецтва “Гном і д”, 2006. – 21 с.
40. Ушакова, А. С. Методыка развіцця маўлення дзяцей дашкольнага ўзросту / А. С. Ушакова. – М.: Выд-ва "ВЛАДОС", 2010. – 147 с.
41. Ушакова, О. С. Праца па развіцці сувязнай прамовы ў дзіцячым садзе (старэйшая і падрыхтоўчая да школы групы) / О. С. Ушакова // Дашкольнае выхаванне. – 2012. – № 11. – С. 8–12.
42. Філічава, Т. Б. і інш. Асновы лагапедыі: вучэб. дапаможнік для студэнтаў пед. ін-таў па спец. "Педагогіка і псіхалогія" [Тэкст] / Т. Б. Філічава, Н. А. Чавялёва, Г. У. Чыркіна. – М.: Выдавецтва “Просвещение”, 2006. – 223 с.

43. Філічава, Т. Б. Развіццё прамовы дашкольніка [Тэкст] / Т. Б. Філічава, А. В. Собалева: метадыч. дапаможнік з ілюстрацыямі / – 80 с.
44. Філічава, Т. Б. Асаблівасці фарміравання прамовы дзяцей дашкольнага ўзросту / Т. Б. Філічава. – М., 2009. – 67 с.
45. Філічава, Т. Б. Дзеці з агульным недаразвіццём гаворкі. Выхаванне і навучанне / Т. Б. Філічава, Т. В. Туманова. – М.: Выдавецтва “ГНОМ і Д”, 2008. – 128 с.
46. Філічава, Т. Б. Выхаванне і навучанне дзяцей дашкольнага ўзросту з агульным недаразвіццём гаворкі: праграма-метадычныя рэкамендацыі / Т. Б. Філічава, Т. В. Туманова, Г. У. Чыркiна. – 2-е выд. – 189 с.
47. Фамічова, М. Ф. Выхаванне ў дзяцей правільнага вымаўлення / М.Ф. Фамічова. – М.: Выдавецтва “Просвещение”, 2007. – 211 с.
48. Хватцаў, М. Я. Лагапедыя. Кніга 1 [Электронны рэсурс] / М. Я. Хватцаў. – Электрон. тэкставыя дадзеныя. – М.: Выдавецтва “Владос”, 2009. – 272 с. – Рэжым доступу: <http://www.iprbookshop.ru/18488>. – ЭБС "IPRbooks", па паролі.
49. Хватцаў, М. Я. Лагапедыя. Кніга 2 [Электронны рэсурс] / М. Я. Хватцаў. – Электрон. тэкставыя дадзеныя. – М.: Выдавецтва “Владос”, 2009. – 293 с. – Рэжым доступу: <http://www.iprbookshop.ru/18489>. – ЭБС "IPRbooks", па паролі.
50. Хватцаў, М. Я. Лагапедыя: кн. для выкладчыкаў і студ. вышэйшых пед. вучэбн. устаноў: у 2-х кн. Кн.1 / М. Я. Хватцаў; пад рэд. Р. І. Лалаевай, С. М. Шахаўскай. – М.: Выдавецтва “ВЛАДОС”, 2010. – 272 с. – (Педагагічнае спадчына).
51. Шашкіна, Г. Р. Лагапедычная праца з дашкольнікамі: вучэб. дапаможнік [Тэкст] / Г. Р. Шашкіна. – М.: Выдавецтва "Академия", 2006. – 240 с.